

Obračunska plaćanja Poduzetnici pribjegavaju raznim načinima podmirenja svojih obveza i potraživanja

Načini naplate dugova

Poduzetnicima su na raspolaganju kompenzacije, cesije, asignacije i preuzimanje duga koji su regulirani Zakonom o obveznim odnosima

U vrijeme financijske krize i recesije poduzetnici pokušavaju na što brži način smanjiti svoje obveze i potraživanja. Budući da su rokovi plaćanja po računima dugi, a i rijetko koje poduzeće plaća u zadanim i dogovorenim rokovima, poduzetnici pribjegavaju raznim načinima podmirenja svojih obveza i potraživanja. To su kompenzacije, cesije, asignacije i preuzimanje duga koje ćemo vam u ovom članku malo pojasniti, a koja su regulirana Zakonom o obveznim odnosima.

Kompenzacija

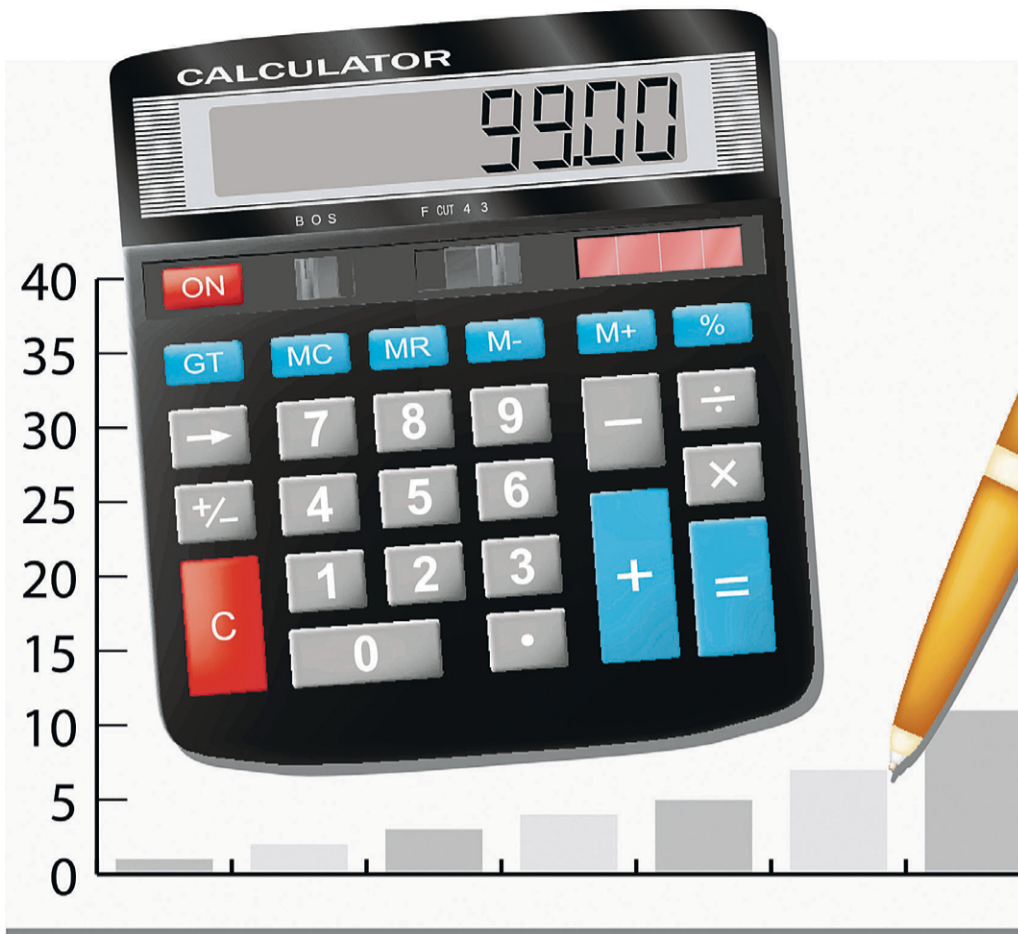
Kompenzacija ili prijeboj je prestanak obveze obračunavanja protutražbine s tražbinom. Dužnikova će obveza prestati prijebojem samo ako je dužnikova protutražbina po visini jednaka vjerovnikovoj tražbini. Ako su međusobne tražbine nejednake, prijebojem prestaje ona koja je manja, dok razliku vjerovnik ima pravo zahtijevati, a dužnik obvezu podmiriti.

Znači, dužnik može izvršiti prijeboj potraživanja koje ima prema vjerovniku s onim što ovaj potražuje od njega, ako su zakonom ispunjene predviđene pretpostavke. Te su pretpostavke uzajamnost, dospelost, istovrsnost i utuživost tražbine.

Prijeboj ne nastaje čim se steknu uvjeti za to, nego je potrebno da jedna strana izjavi drugoj da radi prijeboj, i to "Izjavom o prijeboju". Nakon izjave o prijeboju smatra se da je prijeboj nastao onog časa kad su se stekli navedeni uvjeti za to. Za obavljanje prijeboja nije potrebna suglasnost druge strane. Naime, prijeboj je jednostrani čin koji se provodi na temelju izjave o prijeboju ako ne postoje zapreke sukladno Zakonu o obveznim odnosima.

Asignacija

Uputom, tj. asignacijom jedna osoba koja je uputitelj (asignant) ovlašćuje drugu osobu koja je upućenik (asignat) da za njezin račun ispuni nešto trećoj osobi koja je primatelj upute (asignator), a ovoga ovlašćuje da to ispunjenje primi u svoje ime. Primatelj upute stječe pravo zahtijevati od upućenika ispunjenje tek kad mu ovaj izjavi da prihvaća uputu. Prihvat se upu-

U kompenzaciji uplata mora biti iste vrijednosti kao i vjerovnikovo potraživanje

FOTOLIA

zakon

Dvije situacije

Pri sklapanju ugovora o ustupanju potraživanja Zakon o obveznim odnosima razlikuje dvije pravne situacije s obzirom na to radi li se ustupanje umjesto ispunjenja obveze ili radi ispunjenja obveze. Svrha ustupanja potraživanja mora biti jasno definirana ugovorom jer o tome ovisi hoće li prestati ustupiteljeva obveza prema novom vjerovniku, primatelju ustupljenog potraživanja.

Ustupanje

Kad vjerovnik, koji je dužnik prema novom vjerovniku, primatelju ustupanja ustupi potraživanje umjesto ispunjenja svoje obveze, sklapanjem ugovora o ustupanju obveza starog vjerovnika se gasi. Kad vjerovnik, koji je dužnik prema novom vjerovniku, ustupi novom vjerovniku svoje potraživanje samo radi ispunjenja, njegova se obveza gasi tek kad novi vjerovnik naplati ustupljeno. U tom slučaju dužnik ustupljenog potraživanja može ispuniti svoju obvezu i prema ustupitelju potraživanja, čak i kad je obaviješten o ustupanju.

te ne može opozvati. Pravo primatelja upute da zahtijeva ispunjenje od upućenika zastarijeva za godinu dana. Kad je vjerovnik pristao na uputu koju je učinio njegov dužnik radi ispunjenja obveze, ta obveza ne prestaje, osim ako nije drukčije ugovoreno, ni njegovim pristankom na uputu ni prihvatom upućenika, nego tek kad je upućenik ispuni.

Preuzimanje duga

Dug se preuzima ugovorom između dužnika i preuzimatelja duga, ali uz uvjet da je na to pristao vjerovnik. Pri preuzimanju duga dolazi do promjene pravne osobe kao dužnika, a vjerovnik se ne mijenja. O sklopljenom ugovoru o preuzimanju duga može vjerovnik izvijestiti svaki od njih i svakome od njih vjerovnik može priopćiti svoj pristanak na preuzimanje duga. Smatra se da je vjerovnik dao svoj

cesije

Ustupanje tražbina

Cesija je ustupanje tražbine s dosadašnjeg vjerovnika (cedent) na novog vjerovnika (cesionar), a dužnik (cesus) i tražbina ostaju isti. Kod cesije postoje tri temeljna odnosa i tri subjekta.

1odnos cedent - dužnik, u kojem stari i novi vjerovnik sklapaju ugovor o cesiji i za prijenos tražbine nije potreban pristanak dužnika, nego je cedent samo dužan obavijestiti dužnika o obavljenom ustupanju. Ova obavijest osim praktičnih ima i pravne učinke.

2odnos cesionar - dužnik, u kojem novi vjerovnik ima prema dužniku ista prava kao i cedent do ustupanja, a uz glavnu tražbinu na njega prelaze i sva sporedna prava. Dužnik može protiv cesionara istaknuti ne samo prigovore koje ima prema njemu nego i sve prigovore koje je mogao istaknuti protiv cedenta.

3odnos cedent - cesionar ovisi o tome je li cesija naplatna ili nenaplatna, o čemu ovisi odgovara li cedent samo za istinitost postojanja tražbine, tj. odgovara da li ustupljena tražbina stvarno postoji, odnosno odgovara li i za bonitet tražbine. Kod naplatne cesije cedent uvijek odgovara za istinitost postojanja tražbine.

pristanak ako je bez ograde primio neko ispunjenje od preuzimatelja koje je ovaj učinio u svoje ime. Ugovaratelj, a i svaki od njih, mogu pozvati vjerovnika da se u određenom roku očituje pristaje li na preuzimanje duga, pa ako se vjerovnik u određenom roku ne očituje, smatra se da nije dao svoj pristanak.

Ugovor o preuzimanju duga ima učinak ugovora o preuzimanju ispunjenja, sve dok vjerovnik nije dao svoj pristanak na ugovor o preuzimanju duga ili odbije dati pristanak. Preuzimanjem duga preuzimatelj stupa na mjesto prijašnjeg dužnika, a ovaj se oslobađa obveze.

Na kraju je važno napomenuti da poslovni subjekt ne može obavljati nijedno od navedenih plaćanja ako na računu za redovno poslovanje ima evidentirane nenamirene dospjele obveze. ♦

pitanje za računovodu

Odgovara: Tanja Plaščar

Obračun i stope za zatezne kamate

Prema sudskoj presudi dužnik smo na određen iznos dugovanja prema vjerovniku, trgovačkom društvu, platiti zakonsku zateznu kamatu od 25. travnja 1996. do 15. ožujka 2010. godine. S obzirom na razdoblje za koje trebamo napraviti obračun zateznih kamata, molimo objašnjenje po kojim stopama i po kojem načinu obračuna smo dužni izvršiti obračun?

Uredbom o visini stope zatezne kamate (NN 19/95) od 1. travnja 1995. godine propisana je

zatezna kamata po stopi od 22% godišnje. Uredbom o visini stope zatezne kamate (NN 36/965) od 8. svibnja 1996. propisana je zatezna kamata po stopi od 24% godišnje.

Uredbom o visini stope zatezne kamate od 11. rujna 1996. propisana je zatezna kamata po stopi od 18% godišnje. Uredbom o visini stope zatezne kamate od 1. srpnja 2002. propisana je zatezna kamata po stopi od 15% godišnje. Visina zatezne kamate od 1. siječnja 2008. regulirana je Zakonom o obveznim odnosima

kojim je propisano da se visina zateznih kamata utvrđuje za svako polugodište tako da se eskontna stopa HNB-a, koja je vrijedila zadnjeg dana polugodišta koje je prethodilo tekućem polugodištu, uveća za 8-postotnih bodova za trgovačke ugovore i ugovore između trgovca i osobe javnog prava. Za sve ostale odnose eskontna stopa HNB-a se povećava za 5-postotnih poena. Za razdoblje od 1. siječnja 2008. do danas nije došlo do promjene eskontne stope HNB-a od 9% tako da stopa zatezne kamate od 1. siječnja

2008. do danas iznosi 17% za trgovačke ugovore i ugovore između trgovca i osobe javnog prava, a za ostale odnose iznosi 14%. Iz Vašeg upita možemo zaključiti da je riječ o ugovornom odnosu između dvije tvrtke te dajemo kratak pregled važećih stopa zakonske kamate: 22% za razdoblje od 25. 4. 1996. do 7. 5. 1996.; 24% za razdoblje od 8. 5. 1996. do 10. 9. 1996.; 18% za razdoblje od 11. 9. 1996. do 30. 6. 2002.; 15% za razdoblje od 1. 7. 2002. do 31. 12. 2007.; 17% za razdoblje od 1. 1. 2008. do 15. 3. 2010. godine. ♦

POJMOVNIK

Eskontna stopa

Eskontna ili diskontna stopa je vrsta kamatne stope prema kojoj središnja banka neke države odobrava kredite poslovnim bankama i obavlja eskontiranje mjenica i drugih vrijednosnih papira. Inače, jedan od najčešćih oblika kratkoročnog financiranja klijenata je eskont mjenica. Banka vrši eskontiranje mjenica izdanih od klijenata banke ili drugih banaka uz eskontnu stopu koja se utvrđuje Odlukom Uprave banke. Pri sklapanju ugovora o eskontu mjenica, mjenica se prenosi na banku, a banka odmah isplaćuje iznos mjenice umanjeno za trošak eskonta. Mjenica se šalje na naplatu po dospelosti. Eskontna stopa vrlo je važna u gospodarstvu jer se njezinom visinom znatno utječe na cjelokupnu gospodarsku aktivnost.

Data.Link

RJEŠENJA ZA USPJEH.

Pitanja vezana za računovodstvenu tematiku šaljite na e-mail: info@data-link.hr ili redakcija@poslovni.hr s napomenom za rubriku računovodstvo

